

Sivistysvaliokunnalle

HE 31/2025 vp

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Näyttelijäliitto -Skådespelarförbundet ry. kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja lausuu esitykseen niiltä osin kuin se koskee perustettavaksi ehdotettua Taide- ja kulttuurivirastoa.

Pidämme positiivisena asiana, että lakiluonnosta muokattiin Näyttelijäliiton ja muiden lausunnonantajien lausuntojen perusteella.

Lakiehdotus parani monelta osin lausuntojen perusteella

- Uuden viraston nimessä näkyy taide eli uusi nimi on Taide- ja kulttuurivirasto
- Päätöksenteko apurahoista ja ryhmien rahoituksesta sekä palkinnoista perustuu vertaisarviointiin

Lisäksi lakiesitystä muutettiin seuraavilta osin

- Taideneuvoston kokoa kasvatettiin kymmenestä kahteentoista: tällä varmistetaan paremmin eri taiteenalojen ja Kavin asioiden asiantuntemus
- Taideneuvoston jäseniltä edellytetään taide- ja kulttuuripolitiikan asiantuntemusta
- Taideneuvoston nimittää Opetus- ja kulttuuriministeriön sijaan Valtioneuvosto, mikä tuo viraston koko hallituksen vastuulle ja lisäksi lieventää yksittäisen ministerin poliittisen ohjauksen määrää
- ennen Taideneuvoston nimittämistä kuullaan alan järjestöjä

Edelleen kuitenkin laissa on joitain puutteita

- Taiteen edistämiskeskuksen nykyisiin tehtäviin verrattuna viraston tehtävistä jää puuttumaan taiteilijoiden toimeentulon edistäminen
- Taiteen kansainvälistämistä ei ole kirjattu viraston tehtäviin

Muutamia tarkempia huomioita:

Esityksestä jää puuttumaan kulttuuripoliittinen visio uuden viraston perustamisen syistä ja tavoitteista. Esityksestä tulee esille lähinnä tehostamiseen ja säästämiseen liittyvät näkökohdat. Olisi ollut suotavaa, että Kulttuuripoliittisen selonteon linjaukset näkyisivät viraston perustamisen tavoitteissa ja perusteissa.

Lisäksi halumme esittää yleisen huolen siitä, että taiteen ja kulttuurin resursseja leikataan nyt ennätysellisesti. Leikkaukset kohdistuvat taiteilijoihin ja sisältöihin, mutta myös tukirakenteisiin, järjestöihin ja tiedontuotantoon eli taidetta ja taiteilijoita suojaaviin rakenteisiin. Ja nyt luodaan samanaikaisesti kii-reellä virastoa, jota perustellaan lähinnä tehostamisnäkökulmista. Rahoituksen leikkaamiselle ja rakenteiden heikentämisellä voidaan tosiasiaassa tehdä merkittävää poliittista taiteen ohjausta. Eri puolilla Eurooppaa on jo alettu ohjalla poliittisesti taiteen ja kulttuurin sisältöjä henkilövalinnolla ja rahoituksen

kohdistamisella ja leikkauksilla. Pidämme tärkeänä, että Suomessa rahoituksella, lainsäädännöllä ja varsinkin lain toimeenpanossa huolehditaan, että Suomessa taiteen vapaus toteutuu jatkossakin.

Taideneuvoston jäsenten tulee lakiesityksen mukaan edustaa taide- ja kulttuuripolitiikan asiantuntevasta laaja-alaisesti eri näkökulmista, mutta jäsenille ei ole säädetty vaatimuksia edustavuuden perustaksi. Mielestämme määritelmää tulisi ainakin perusteluissa tarkentaa ja varmistaa esim., että Taideneuvostossa olisi riittävästi taiteen ja taiteellisen työn asiantuntijoita. Kulttuuripolitiikan asiantuntijaksi eri näkökulmista voidaan nimittää käytännössä myös esim. poliitikkoja, mikä tosin saattaisi rikkoa perustelutarkoitusta tarkoittamaa taiteen autonomian ja arm's length -periaatetta.

Taideneuvosto toimii asiantuntijaelimenä taide- ja kulttuuripolitiikan asioissa: siltä kysyvät mielipidettä ministeri ja muut poliittiset toimijat, ministeriö, virkakunta jne. Asiantuntijanäkemykset ovat täysin riippuvaisia siitä, että keitä neuvostossa on jäseninä: joitain taiteen aloja saattaa olla edustettuna ja toisia ei jne. Taideneuvosto käyttää merkittävää valtaa, joten läpinäkyvyyden ja avoimuuden varmistamiseksi olisi hyvä, että Taideneuvoston kannanotot, linjaukset ja lausunnot olisivat jatkossa aina julkisia.

Nykyiseen Taiteen edistämiskeskukseen tulee tuhansia hakemuksia vuodessa ja uuden neuvoston tulisi tehtäviensä mukaisesti päättää niistä kaikista. On täysin epärealistista, että neuvosto voisi aidosti päättää apurahoista. Jääkin nähtäväksi, mikä merkitys Taideneuvostolle näiden osalta tosiasiaa jää. Tämäkin korostaa sitä, että Taideneuvoston tehtävät asiantuntijaelimenä taide- ja kulttuuripoliittisissa asioissa ja toisaalta opetus- ja kulttuuriministeriön sille antamien tehtävien osalta, tulevat olemaan sen keskeiset vaikuttamistavat, mistä johtuen Taideneuvoston toimien avoimuuden lisääminen olisi tarpeen.

Mielestämme Taide- ja kulttuurin viraston toiminta ja Suomen Akatemiaa koskevien lainsäädäntöjen tulisi vastata vielä enemmän toisiaan, koska niiden peruslähtökohdat ovat samanlaisia: taiteen ja tieteen vapauden ja rahoituksen varmistaminen. Suomen Akatemiaa koskeva laki on huomattavasti yksityiskohteisempi Taide- ja kulttuurivirastoa koskevaan lakiesitykseen verrattuna.

Eduskunnan ja Sivistysvaliokunnan on varmaankin hyvä tarkastella uudistuksen toteutumista ja vaikutuksia muutaman vuoden kuluttua.

Helsingissä 23.5.2025

Näyttelijäliitto – Skådespelarförbundet ry.

Elina Kuusikko

toiminnanjohtaja